

İlköğretim ve Ortaöğretim Bursluluk Sınavı (İOKBS)

BURSLULUK SINAVI

Konu Anlatımlı

Bursluluk sınavında çıkmış sorulara göre özgün olarak hazırlanmıştır.

İlköğretim ve Ortaöğretim Bursluluk Sınavı (İOKBS)

BURSLULUK SINAVI

**Konu
Anlatımlı**

6. SINIF

İLKÖĞRETİM KURUMLARI BURSLULUK SINAVI HAZIRLIK KİTABI

EDİTÖR

Turgut MEŞE

YAZAR

Komisyon

©

Bütün hakları Data Yayınları'na aittir.

Yayınevinin izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

BU KİTAP T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞININ
BANDROLÜ İLE SATILMAKTADIR.

ISBN NO

978-605-7701-77-0

SERTİFİKA NO

16199

SAYFA TASARIMI

Data Dizgi Ekibi

KAPAK TASARIMI

Data Grafik Tasarım Ekibi

BASKI VE CİLT

Data Dijital Matbaacılık
ANKARA

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 29 95 - 0 505 925 57 81

Fax: 0312 342 23 58

Web: www.datayayinlari.com

e-mail: bilgi@datayayinlari.com

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE

SÖZCÜKTE VE SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM.....	6
TEST 1.....	10
TEST 2.....	13
CÜMLE DÜZEYİNDE ANLAM VE YORUM.....	16
TEST 1.....	19
TEST 2.....	21
PARAGRAF BİLGİSİ.....	25
TEST 1.....	29
TEST 2.....	32
SES BİLGİSİ.....	36
TEST 1.....	39
SÖZCÜKTE YAPI.....	41
TEST 1.....	43
SÖZCÜK TÜRLERİ.....	45
TEST 1.....	48
TEST 2.....	52
TEST 3.....	57
TEST 4.....	62
YAZIM KURALLARI VE NOKTALAMA İŞARETLERİ.....	64
TEST 1.....	74
TEST 2.....	76
ŞİİR BİLGİSİ VE DÜZYAZI TÜRLERİ.....	80
TEST 1.....	82
METİN YAZARKEN GÖRSEL UNSURLARDAN YARARLANMA.....	85
TEST 1.....	86

MATEMATİK

1. ÜNİTE.....	90
TEST 1.....	91
TEST 2.....	94
TEST 3.....	97
TEST 4.....	100
TEST 5.....	103
TEST 6.....	106
TEST 7.....	109
TEST 8.....	113
2. ÜNİTE.....	115
TEST 1.....	116
TEST 2.....	119
TEST 3.....	122
TEST 4.....	125
TEST 5.....	128
TEST 6.....	131
TEST 7.....	134
3. ÜNİTE.....	136
TEST 1.....	138
TEST 2.....	141
TEST 3.....	144
TEST 4.....	147
TEST 5.....	150
TEST 6.....	153
4. ÜNİTE.....	155
TEST 1.....	156
TEST 2.....	159
TEST 3.....	162
TEST 4.....	167

5. ÜNİTE.....	169
TEST 1.....	170
TEST 2.....	173

FEN BİLİMLERİ

GÜNEŞ SİSTEMİ VE TUTULMALAR.....	176
TEST 1.....	179
TEST 2.....	182
VÜCUDUMUZDAKİ SİSTEMLER.....	184
TEST 1.....	186
TEST 2.....	192
TEST 3.....	197
TEST 4.....	202
TEST 5.....	206
KUVVET VE HAREKET.....	210
TEST 1.....	215
MADDE VE ISI.....	220
TEST 1.....	222
TEST 2.....	227
TEST 3.....	236
SES VE ÖZELLİKLERİ.....	240
TEST 1.....	244
VÜCUDUMUZDAKİ SİSTEMLER VE SAĞLIĞI.....	248
TEST 1.....	259

SOSYAL BİLGİLER

BİREY VE TOPLUM.....	262
TEST 1.....	265
KÜLTÜR VE MİRAS.....	268
TEST 1.....	281
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER.....	285
TEST 1.....	294
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM.....	297
TEST 1.....	302

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM.....	307
TEST 1.....	322
ETKİN VATANDAŞLIK.....	325
TEST 1.....	332

DİN KÜLTÜRÜ

PEYGAMBER VE İLAHİ KİTAP İNANCI.....	334
TEST 1.....	338
NAMAZ.....	341
TEST 1.....	346
ZARARLI ALIŞKANLIKLAR.....	348
TEST 1.....	351
HZ. MUHAMMED'İN HAYATI.....	354
TEST 1.....	360

6.
SINIF

TÜRKÇE

SÖZCÜKTE VE SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM

SÖZCÜKTE ANLAM

ANLAM ÖZELLİKLERİNE GÖRE SÖZCÜKLER

● Bir varlığı, bir kavramı karşılayan ve bunlar arasında ilişki kurmaya yarayan anlamlı ya da anlamsız dil birliklerine **sözcük** denir.

● Sözcükler cümlede üç anlam içinde kullanılır. Bunlar:

1) Gerçek anlam

a. Temel anlam

b. Yan anlam

2) Mecaz anlam

3) Terim anlam

Gerçek Anlam

a) Temel Anlam

● Bir sözcüğün aklımızda uyandırdığı ilk anlamdır. Sözlükte yer alan birinci anlamdır da diyebiliriz.

▶ Akşam yemekte **tatlı** da vardı.

▶ Bu yaz **sıcaklar** bizi bunaltacak gibi görünüyor.

Verilen örneklerde geçen “tatlı” ve “sıcak” kelimeleri cümle içinde aklımıza gelen ilk anlamıyla kullanılmıştır.

b) Yan Anlam:

● Bir sözcüğün aklımızda uyandırdığı ilk anlamından uzaklaşarak kazandığı yeni anlamlara ise **yan anlam** denir. Fakat temel anlam ile yan anlam arasında tamamiyle bir uzaklaşma söz konusu değildir.

▶ Ağacın **kolları** pencereye kadar uzanmıştı.

▶ Çocuğun **ateşi** bir türlü düşmüyordu.

Yukarıdaki örneklerde geçen “kol” sözcüğü “dal” anlamında, “ateş” sözcüğü ise “artan vücut sıcaklığı” anlamında kullanılarak ilk anlamlarından uzaklaşıp yan anlam kazanmışlardır.

● Bir sözcüğün yan anlam kazanmasında yakıştırma ve benzerlik söz konusudur.

Ek Bilgi

● Bir sözcüğün temel anlamı da yan anlamı da gerçek anlam kapsamına girer.

Mecaz Anlam

● Bir sözcüğün gerçek anlamından (temel ve yan anlam) tamamıyla uzaklaşarak kazandığı yeni anlamına **mecaz anlam** denir.

▶ **Tatlı** diliyle herkesi büyüledi.

▶ Ondan beklediğim tek şey **sıcak** bir sohbetti.

Yukarıda geçen “tatlı” sözcüğü “etkili konuşma”, “sıcak” sözcüğü ise “içtenlik” anlamlarında kullanılmıştır.

Şimdi “kalın” sözcüğünü temel, yan ve mecaz anlamlara gelecek şekilde cümle içerisinde kullanalım.

▶ Gece üşüdüğü için üzerine **kalın** bir battaniye örttü. → İnce olmayan anlamında (Temel anlam)

▶ **Kalın** boncuklu abaküsü ile matematik çalışıyorlardı. → İri taneli anlamında (Yan anlam)

▶ O, bu **kalın** kafasıyla başımıza daha çok işler açar. → Doğru düşünmemek anlamında (Mecaz anlam)

Terim Anlam

● Herhangi bir bilim, sanat, spor veya meslek ile ilgili kullanılan ve sadece ona özgü olan özel kullanımlı sözcüklere **terim anlam** denir.

▶ Bu **daireyi** bir yıl önce satın aldık. (konut-ev) → Terim anlam değil

▶ Bugünkü konumuz **dairede** alandı. (Matematikte geçen bir terim) → Terim anlam

ANLAM İLİŞKİLERİNE GÖRE SÖZCÜKLER

Eş Anlamlı (Anlamdaş) Sözcükler

● Anlam olarak aynı ancak yazılış olarak farklılık gösteren sözcüklerdir.

▶ Soru - Sual

▶ Baş - Kafa

▶ Acele - İvedi

▶ Öğrenci - Talebe

Yakın Anlamlı Sözcükler

● Birebir aynı anlamda olmayıp aralarında küçük anlam farklılıkları olan sözcüklerdir.

▶ Sıkılmak - Daralmak

▶ Uğraşmak - Didinmek

▶ Çekinmek - Kaçınmak

SES BİLGİSİ

SES BİLGİSİ

- Türkçede harfler ikiye ayrılır. Bunun 21'i ünsüz 8'i ünlü harftir.

ÜNLÜLER

- Söylendiklerinde ses yolunda bir engele çarpmadan çıkan seslerdir. Tek başlarına söylenebilen, hece ya da sözcük olabilen seslerdir. Bu sesler şunlardır: a, e, ı, i, o, ö, u, ü.
- Ünlüler, ses yolunun aldığı biçime ve dudakların durumuna göre şu özellikleri gösterir:

Ünlüler	Düz		Yuvarlak	
	Geniş	Dar	Geniş	Dar
Kalın	a	ı	o	u
İnce	e	i	ö	ü

- Tablodaki gibi her ünlünün üç özelliği vardır.

a: Kalın, düz, geniş

ı: Kalın, düz, dar

o: Kalın, yuvarlak, geniş

u: Kalın, yuvarlak, dar

e: İnce, düz, geniş

i: İnce, düz, dar

ö: İnce, yuvarlak, geniş

ü: İnce, yuvarlak, dar

ÜNLÜLERLE İLGİLİ SES UYUMLARI

Büyük Ünlü Uyumu

- Ünlülerin kalınlık-incelik yönünden uyumuna denir. Türkçe bir sözcükte ilk hecede kalın bir ünlü bulunuyorsa onu takip eden diğer hecedeki ünlüler de kalın olmalı ya da inceyse diğerleri de ince ünlü olmalıdır. Bu kurala **büyük ünlü uyumu** denir.

- ▶ Yolcu (o ve u sesleri kalın)
- ▶ Adalet (a, a, e seslerinden "e" ince olduğu için uymaz)
- ▶ Yaprak (a, a sesleri kalın)

Büyük Ünlü Uyumuyla İlgili Uyarılar:

- Türkçedeki bazı ekler büyük ünlü uyumunu bozar. Bunlar:
 - ▶ -yor: gitmi-yor
 - ▶ -daş: meslek-taş
 - ▶ -gil: dayım-gil , turunç-gil
 - ▶ -ken: uyur-ken
 - ▶ -ki: masada-ki
 - ▶ -leyin: akşam-leyin
 - ▶ -(i)mtirak: yeşil-(i)mtirak
- Bileşik sözcüklerle tek heceli sözcüklerde büyük ünlü uyumu aranmaz.
 - ▶ Vatansever ▶ Kalk ▶ Halk
 - ▶ Genç ▶ Atatürk
- Büyük ünlü uyumu yabancı sözcüklerde aranmaz.
 - ▶ Radyoloji ▶ Stetoskop
 - ▶ Nakit ▶ Analoji
- Zamanla ses değişimine uğramış kimi sözcüklerde bu uyum aranmaz.
 - ▶ Kangı (hangi) ▶ Ana (anne)
 - ▶ Karındaş (kardeş) ▶ Alma (elma)

Küçük Ünlü Uyumu

- Ünlülerin düzlük-yuvarlaklık yönünden uyumuna denir. İki kuralı vardır:
 - ▶ Bir sözcüğün ilk hecesinde düz ünlülerden (a,e,ı,i) biri bulunuyorsa diğer hecedeki ünlüler de düz olur.
 - ▶ altın (a, ı düz ünlüler)
 - ▶ dişlek (i, e düz ünlüler)
 - ▶ Bir sözcüğün ilk hecesinde yuvarlak ünlülerden (o,ö,u,ü) biri bulunursa ikinci ve diğer hecelerde de ya düz - geniş (a,e) ya da dar - yuvarlak (u,ü) ünlüler bulunur.
 - ▶ torun ("o" yuvarlak, "u" dar- yuvarlak ünlü)
 - ▶ duman ("u" yuvarlak, "a" düz - geniş ünlü)

YAZIM KURALLARI VE NOKTALAMA İŞARETLERİ

YAZIM KURALLARI

BÜYÜK HARFLERİN KULLANILDIĞI YERLER

- Cümlelerin ilk sözcüğü büyük harfle başlar.
 - » Sana diyeceklerim var.
 - » Bakalım beni dinleyecekler mi?
- Kitap ve dergilerde bulunan ana başlıktaki kelimelerin tamamı, alt başlıktaki kelimelerin ise yalnızca ilk harfleri büyük yazılır.
 - » AÇILIM VE SONUÇLARI
 - » Küresel Isınma ve Sonuçları
- Belli bir tarihe bağlı ay ve gün adları büyük harfle başlatılır.
 - » Doğum günü 21 Haziran'da kutlanacaktı.
 - » Kiraz Festivali, 15 Haziran Pazar günü yapılacak.

Ek Bilgi

- Ay ve gün adları belli bir tarihe bağlı değilse küçük harfle başlar.
 - » Ablamlar salı günü geliyor.
 - » Antalya'nın ağustos ayı çok sıcak oluyor.

- Bütün özel adlar büyük harfle başlatılır. Başlıca özel adlar şunlardır:
 - ✓ Kişi ad ve soyadları
 - » Tuğçe, Yaşar Kemal, Ayşe...
 - ✓ Hayvanlara verilen adlar
 - » Tekir, Boncuk, Karabaş, Minnoş, Pamuk...
 - ✓ Ulus, dil, din, mezhep ve tarikat adları
 - » Kırgız, İngilizce, İslamiyet, Sünnilik, Bektaşilik...
 - ✓ Devlet, ülke, kent, köy, cadde, sokak adları
 - » Mısır, İsveç, İstanbul, Beyoğlu, Çatal Sokak, Yeni Mahalle, Akçaköy, Yunus Emre Bulvarı...
 - ✓ Kurum, kuruluş, kurul ve dernek adları
 - » Anayasa Mahkemesi, Türk Tarih Kurumu, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Numune Hastanesi...

- ✓ Yapı, yapıt, gazete, dergi adları
 - » İshakpaşa Sarayı, Manastır Köprüsü, Galata Kulesi, Sinekli Bakkal, Hürriyet, Kaplumbağa Terbiyecisi...

Ek Bilgi

- Özel ada dahil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlamaz.
 - » Sabah gazetesi, Türk Dili dergisi, Halı Dokuyan Kızlar tablosu...
- ✓ Coğrafyayla ilgili kıta, bölge, dağ, ova, deniz, göl, akarsu adları
 - » Afrika, Güneydoğu, Erciyes, Uludağ, Akdeniz, Kızılırmak...
- ✓ Yer adlarıyla birlikte kullanılması zorunlu olan tür adları
 - » Ege Bölgesi, Ağrı Dağı, Konya Ovası, Van Gölü, Çanakkale Boğazı, Tuna Nehri, Erciyes Dağı...
- ✓ Özel adlardan türemiş adlar
 - » Atatürkçülük, Afrikalılar, Arapça, Darvinci, Avrupalılaşmak...

Uyarı

- Özel ad gerçek anlamı dışında yeni bir anlam kazanmışsa büyük harfle başlamaz.
 - » acem (Türk müziğinde bir perde)
 - » donkişotluk (gereği yokken kahramanlık yapmak)
 - » hicaz (Türk müziğinde bir makam)
 - » Eski Yunan tanrıları (tür adı)

Ek Bilgi

- Yön bildiren sözcükler özel adlardan önce kullanıldığında büyük harfle, sonra kullanıldığında küçük harfle başlatılır.
 - » Güney Afrika, Anadolu'nun doğusu
- ✓ Kişi adlarından önce veya sonra gelen saygı sözleri, unvanlar, lakaplar, meslek ve rütbe adları

6.
SINIF

MATEMATİK

1. ÜNİTE

DOĞAL SAYILARLA İŞLEMLER

ÜSLÜ NİCELİKLER

- Bir doğal sayının kendisi ile tekrarlı çarpımı üslü nicelik olarak ifade edilir.

$$8 \cdot 8 \cdot 8 = 8^3$$

3 tane → Üs (veya kuvvet)
→ Taban

- Burada 8' e taban, 3'e üs denir. 8 üssü 3 diye okunur.

ÖRNEK

2.2.2.2.2 tekrarlı çarpımını üslü nicelik olarak gösterelim.

ÇÖZÜM

$$2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 = 2^5 \text{ olur.}$$

5 tane

NOT

Tekrarlı çarpımların sonucu üslü niceliğin değerini verir.

ÖRNEK

5^3 üslü niceliğin değerini bulalım.

ÇÖZÜM

$$5^3 = \underbrace{5 \cdot 5}_{25} \cdot 5 = 25 \cdot 5 = 125 \text{ olur.}$$

ÖRNEK

3^4 üslü niceliğin değeri kaçtır?

ÇÖZÜM

$$3^4 = \underbrace{3 \cdot 3}_9 \cdot \underbrace{3 \cdot 3}_{27} = 9 \cdot 3 \cdot 3 = 27 \cdot 3 = 81 \text{ olur.}$$

NOT

- 1) Üssü "1" olan doğal sayıların değeri kendisine eşittir.
- 2) Üssü "0" olan sıfırdan farklı doğal sayıların değeri 1'e eşittir.

ÖRNEK

$A = 3$ olduğuna göre $A^3 - A^0$ değeri kaçtır?

ÇÖZÜM

$$A^3 + A^0 = 3^3 - 3^0 = 27 - 1 = 26 \text{ olur.}$$

$3 \cdot 3 \cdot 3 = 27$ $3^0 = 1$

ÖRNEK

$2^3 + 2^0 + 8^1$ işleminin sonucu kaçtır?

ÇÖZÜM

$$2^3 + 2^0 + 8^1 = 8 + 1 + 8 = 17 \text{ olur.}$$

8 1 8

ÖRNEK

$2^m > 31$ ve m bir doğal sayı olduğuna göre en küçük m değeri kaçtır?

ÇÖZÜM

$$2^0 = 1 \quad 2^2 = 2 \cdot 2 = 4 \quad 2^4 = 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 = 16$$

$$2^1 = 2 \quad 2^3 = 2 \cdot 2 \cdot 2 = 8 \quad 2^5 = 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 = 32 \text{ olur.}$$

Dolayısıyla $2^5 > 31$ eşitliğinden m en küçük 5 olur.

NOT

1'den büyük üslü ifadelerde sıralama yapılırken; tabanlar eşitse; üssü küçük olan daha küçüktür.

Örnek:

$$2^2 < 2^4 < 2^6 \text{ çünkü } \rightarrow 2 < 4 < 6$$

$$5^0 < 5^2 < 5^3 \text{ çünkü } \rightarrow 0 < 2 < 3$$

$$8^4 < 8^7 < 8^{11} \text{ çünkü } \rightarrow 4 < 7 < 11$$

NOT

1'den büyük ifadelerde sıralama yapılırken; üsler eşitse, tabanı küçük olan daha küçüktür.

Örnek:

$$2^5 < 3^5 < 4^5 \text{ çünkü } \rightarrow 2 < 3 < 4$$

$$4^3 < 6^3 < 7^3 \text{ çünkü } \rightarrow 4 < 6 < 7$$

$$8^6 < 10^6 < 12^6 \text{ çünkü } \rightarrow 8 < 10 < 12$$

ÖRNEK

$$\frac{1}{2} + \frac{3}{4} - \frac{7}{8} \text{ işleminin sonucu kaçtır?}$$

ÇÖZÜM

$$\frac{1}{2} + \frac{3}{4} - \frac{7}{8} = \frac{4}{8} + \frac{6}{8} - \frac{7}{8} = \frac{4+6-7}{8} = \frac{3}{8} \text{ olur.}$$

$$\left(\frac{1.4}{2.4} = \frac{4}{8} \right) \quad \left(\frac{3.2}{4.2} = \frac{6}{8} \right)$$

ÖRNEK

$$\blacktriangle + \frac{23}{45} = \frac{8}{15} \text{ olduğuna göre } \blacktriangle \text{ 'nin değeri kaçtır?}$$

ÇÖZÜM

$$\blacktriangle + \frac{23}{45} = \frac{8}{15} \text{ ise } \blacktriangle = \frac{8}{15} - \frac{23}{45} = \frac{24}{45} - \frac{23}{45} = \frac{1}{45} \text{ olur.}$$

$$\left(\frac{8.3}{15.3} = \frac{24}{45} \right)$$

ÖRNEK

0 ile 1 arası 3 eş parçaya ve 1 ile 2 arası 9 eş parçaya ayrılan sayı doğrusunda A-B kaçtır?

ÇÖZÜM

$$A = 1\frac{5}{9} = \frac{14}{9} \text{ ve } B = \frac{2}{3}$$

$$A - B = \frac{14}{9} - \frac{2}{3} = \frac{14}{9} - \frac{6}{9} = \frac{8}{9} \text{ olur.}$$

ÖRNEK

$$\left(\frac{8}{3} - \frac{1}{2} \right) + \left(\frac{15}{2} - \frac{3}{6} \right) \text{ işleminin sonucu kaçtır?}$$

ÇÖZÜM

$$\frac{8}{3} - \frac{1}{2} + \frac{15}{2} - \frac{3}{6} \text{ (Kesirleri genişletelim.)}$$

$$\frac{16}{6} - \frac{3}{6} + \frac{45}{6} - \frac{3}{6}$$

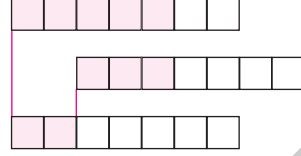
$$= \frac{16-3+45-3}{6} = \frac{55}{6} \text{ olur.}$$

TEST

4

KESİRLERLE ÇIKARMA İŞLEMİ

1.

Yukarıda verilen modelde yapılan işlem aşağıdakilerden hangisidir?

A) $\frac{2}{7} + \frac{4}{7} = \frac{6}{7}$

B) $\frac{5}{7} + \frac{4}{7} = \frac{9}{7}$

C) $\frac{5}{7} - \frac{4}{7} = \frac{1}{7}$

D) $\frac{5}{7} - \frac{3}{7} = \frac{2}{7}$

2.

$$\left(\frac{13}{40} - \frac{3}{40} \right) - \frac{5}{40}$$

işleminin sonucu kaçtır?

A) $\frac{3}{16}$

B) $\frac{1}{8}$

C) $\frac{3}{20}$

D) $\frac{21}{40}$

3.

$$8\frac{7}{10} \text{ m uzunluğundaki elektrik telinden } 4\frac{1}{5} \text{ m}$$

ve 3 m uzunluğundaki iki parça tel kesilirse geriye kalan tel kaç metre olur?

A) $\frac{2}{3}$

B) $\frac{3}{2}$

C) $4\frac{6}{10}$

D) $3\frac{2}{5}$

4.

$$6 - 2\frac{3}{5}$$

işleminin sonucu kaçtır?

A) $2\frac{3}{5}$

B) $2\frac{4}{5}$

C) $3\frac{1}{5}$

D) $3\frac{2}{5}$

5.

$$K = \frac{9}{20} - \frac{3}{20} \text{ ve } M = \frac{1}{40} + \frac{7}{40} \text{ olduğuna göre,}$$

K - M kaçtır?

A) $\frac{1}{10}$

B) $\frac{1}{5}$

C) $\frac{3}{10}$

D) $\frac{2}{5}$

6.

$$\frac{1}{3} + \frac{5}{6} - \frac{5}{12}$$

işleminin sonucu kaçtır?

A) $\frac{2}{3}$

B) $\frac{3}{4}$

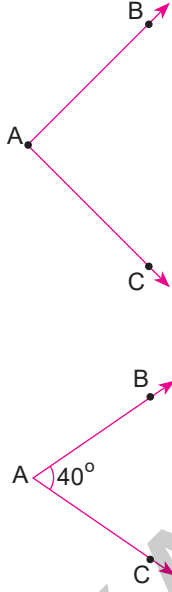
C) $\frac{3}{8}$

D) $\frac{1}{2}$

5. ÜNİTE

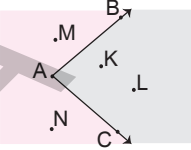
AÇILAR

- Başlangıç noktası aynı olan iki ışının birleşmesi ile oluşan şekle açı denir.
- [AB ışını ve [AC ışını açının kollarıdır.
- A açının köşesidir.
- \widehat{BAC} : BAC açısı,
 \widehat{CAB} : CAB açısı
- \widehat{A} :A açısı diye okunur ve gösterilir.
- "BAC açısının ölçüsü 40° 'dir." ifadesi
 $m(\widehat{BAC}) = 40^\circ$ ile gösterilir.

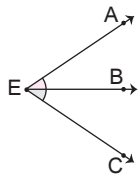
Açı Kollarının Ayırdığı Bölgeler

- K ve L noktaları açının iç bölgesindedir.
- M ve N noktaları açının dış bölgesindedir.
- B, A ve C noktaları açının üzerindedir.

Komşu Açılar

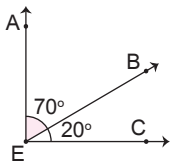
- Başlangıç noktaları aynı ve birer kolları ortak olan açılar komşu açılardır.
- AEB açısı ile BEC açısı komşu açılardır.
- [EB açı kolu, her iki açının ortak bir koludur.
- E noktası açılarının ortak başlangıç noktasıdır.

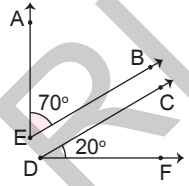
Komşu Tümler Açılar

Açıların ölçüleri toplamı 90° olan açılara tümler açılar denir.

- AEB açısı ile BEC açısı tümler açılardır.
- Komşu olduklarından dolayı komşu tümlerdir.

- AEB açısı ile CDF açısı tümler açılardır.
- Komşuluk durumları olmadığından komşu tümler değildir.

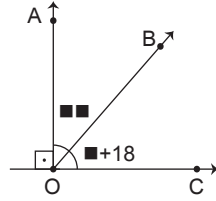
ÖRNEK

- $m(\widehat{AEC}) = 90^\circ$ ve
 $m(\widehat{BEC}) = 53^\circ$ olduğuna göre
 $m(\widehat{AEB})$ kaç derecedir?

ÇÖZÜM

$$m(\widehat{AEC}) = 90^\circ - m(\widehat{BEC}) \\ = 90^\circ - 53^\circ = 37^\circ \text{ olur.}$$

ÖRNEK

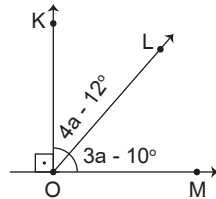

[OA \perp [OC olduğuna göre $m(\widehat{BOC})$ kaç derecedir?

ÇÖZÜM

$$m(\widehat{AOB}) + m(\widehat{BOC}) = 90^\circ \\ \blacksquare + \blacksquare + \blacksquare + 18 = 90^\circ \\ \blacksquare + \blacksquare + \blacksquare = 72^\circ \text{ ise } \blacksquare = 24^\circ \\ m(\widehat{BOC}) = \blacksquare + 18^\circ = 24^\circ + 18^\circ = 42^\circ \text{ olur.}$$

ÖRNEK

[OK \perp [OM olduğuna göre a kaç derecedir?

ÇÖZÜM

$$m(\widehat{KOL}) + m(\widehat{LOM}) = 90^\circ$$

$$4a - 12^\circ + 3a - 10 = 90^\circ$$

$$(4 \text{ kat}) \quad (3 \text{ kat})$$

$$7 \text{ kat} - 22^\circ = 90^\circ$$

$$7 \text{ kat} = 112^\circ$$

$$1 \text{ kat} = 16^\circ \text{ (1 kat} = a \text{ alınmıştır.)}$$

$$a = 16^\circ \text{ olur.}$$

ÖRNEK

42° nin tümleyen açısı A ve 72° nin tümleyen açısı B olduğuna göre A + B kaç derecedir?

ÇÖZÜM

$$A = 90^\circ - 42^\circ = 48^\circ \text{ ve } B = 90^\circ - 72^\circ = 18^\circ \text{ dir.}$$

$$A + B = 48^\circ + 18^\circ = 66^\circ \text{ olur.}$$

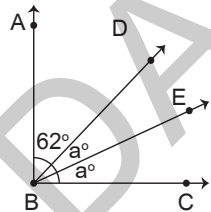
ÖRNEK

Komşu tümler iki açıdan biri diğerinin 3 katından 10° fazla olduğuna göre küçük açı kaç derecedir?

ÇÖZÜM

Küçük Açı	Büyük Açı	Toplam
1 kat	+ 3 kat + 10°	$\rightarrow 4 \text{ kat} + 10^\circ = 90^\circ$
\downarrow	\downarrow	$4 \text{ kat} = 80^\circ$
20°	70°	$1 \text{ kat} = 20^\circ \text{ olur.}$

ÖRNEK

$$m(\widehat{ABC}) = 90^\circ, m(\widehat{ABD}) = 62^\circ$$

$$m(\widehat{DBE}) = m(\widehat{EBC}) = a$$

ise a açısının tümleleri kaç derecedir?

ÇÖZÜM

$$90^\circ - 62^\circ = 28^\circ$$

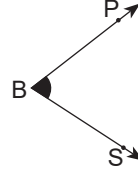
$$2 \cdot a = 28^\circ \text{ ise } a = 14^\circ$$

$$a \text{ 'nın tümleleri; } 90^\circ - 14^\circ = 76^\circ \text{ olur.}$$

TEST 1

AÇILAR

1.

Aşağıdakilerden hangisi yanda verilen açının bir gösterimi olamaz?

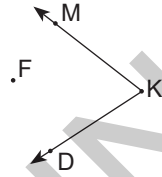
A) \widehat{PBS}

B) \widehat{SBP}

C) \widehat{B}

D) \widehat{PSB}

2.

Yanda verilenlere göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

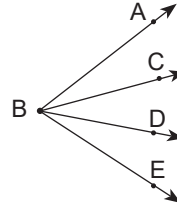
A) K noktası açının iç bölgesindedir.

B) T noktası açının dış bölgesindedir.

C) F noktası açının iç bölgesindedir.

D) D ve M açının üzerindedir.

3.

Yanda verilenlere göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) \widehat{ABC} ile \widehat{CBD} komşu açılardır.B) \widehat{ABC} ile \widehat{DBE} komşu açılardır.C) \widehat{CBD} ile \widehat{DBE} komşu açılardır.D) \widehat{ABC} ile \widehat{CBE} komşu açılardır.

4. Aşağıdakilerden hangi iki açı ölçüsü tümle açıları değildir?

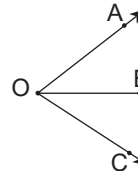
A) 54° ile 36°

B) 75° ile 25°

C) 30° ile 60°

D) 35° ile 55°

5.

$$m(\widehat{AOC}) = 108^\circ \text{ ve } m(\widehat{BOC}) = 56^\circ$$

olduğuna göre, $m(\widehat{AOB})$ kaç derecedir?

A) 62

B) 56

C) 52

D) 42

6.
SINIF

FEN BİLİMLERİ

GÜNEŞ SİSTEMİ VE TUTULMALAR

GÜNEŞ SİSTEMİ

- Merkezinde Güneş olan etrafında belli yörüngelerde gezegen ve uyduların bulunduğu sistemdir.
- Dünyamızda bu sistemde yer alır.
- Güneş sisteminde yer alan yapılar;
 - Güneş
 - 8 gezegen
 - Gezegenlerin uyduları
 - Kuyruklu yıldızlar
 - Meteorlardır.
- Gezegenlerin Güneş'e olan uzaklıkları astronomi birimi ile gösterilir. Kısaca "AB" ile gösterilir.
- 1 AB Dünya ile Güneş arasındaki uzaklığa eşit olup yaklaşık 140,6 milyon km olarak kabul edilir.
- Uzayda birçok gök ada bulunmaktadır.
- Gök adalar, yıldızlardan, bulutsu ve yıldızlar arası gök cisimlerden oluşur.
- Gök adalar şekillerine göre;
 - Oval (Eliptik)
 - Sarmal
 - Çubuklu sarmal
 - Düzensiz şekilli olmak üzere dörde ayrılır.
- Güneş sistemi Samanyolu gök adası içinde, Avcı kolunda yer alır.
- Samanyolu Gök adası sarmal yapıdadır.

Uydu

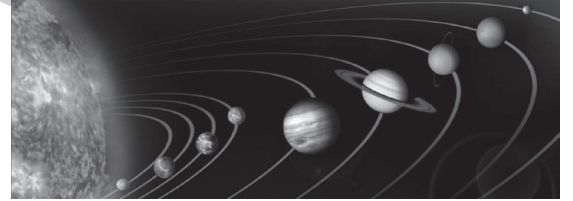
- Gezegenlerin etrafında dönen ve periyodik olarak benzer davranışlar sergileyen gök cisimleridir.
- Ay, Dünya'nın uydusudur. Dünya etrafındaki turunu 27,3 günde tamamlar.
- Ay ile Dünya arasında oluşan kütle çekim kuvveti ile gelgit olayları yaşanır.
- Kütle çekim kuvvetinin büyüklüğü Ay ile Dünya arasındaki mesafeyle ilgilidir.
- Oluşan kütle çekim kuvveti ile Dünya'nın Ay'a bakan yüzünde sular yükselirken Dünya'nın diğer tarafında sular alçalır. Buna **gelgit olayı** (medcezir) denir.

Işık Yılı

- İki gök cisimi arasındaki uzaklığı kilometre olarak ifade etmek zor olduğundan "ışık yılı" kullanılır.
- Işığın bir yılda aldığı yola ışık yılı denilmektedir.
- Bir ışık yılı yaklaşık $9,46 \times 10^{12}$ km'dir.
- Işık yılı uzunluk birimidir. Zaman birimi değildir.

Gezegen

- Güneş etrafında belli yörüngelerde hareket eden belli büyüklükteki gök cisimleridir. Isı ve ışık yaymazlar, Güneş'ten aldıkları ışığı yansıtırlar.
- Hareketlidirler. Belirli bir yıldızın yörüngesinde dolanırlar.
- Gezegenler soğuktur ve yıldızlara göre çok küçüktür.
- Gezegenlerin Güneş'e yakınlıklarına göre sıralanışı:
 - Merkür → Venüs → Dünya → Mars → Jüpiter → Satürn → Uranüs → Neptün şeklindedir.

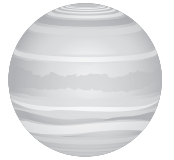
Merkür: Güneş sisteminin en küçük gezegenidir.

- Güneş'e en yakın gezegendir.
- Uydusu, halkası ve atmosferi yoktur.
- Yüzeyi taşlı ve kraterlidir.
- Kendi etrafında çok yavaş hareket eder. Bundan dolayı sıcaklık değişimi çok fazladır.

Venüs: Güneş'e en yakın ikinci gezegendir.

- Büyüklüğü bakımından altıncı gezegendir.
- Dünya ile yaklaşık olarak aynı büyüklüktedir. "Dünya'nın ikizi" olarak kabul edilir.
- Uydusu ve halkası yoktur.
- Halk arasında "Sabah Yıldızı", "Akşam Yıldızı" veya "Çoban Yıldızı" olarak da bilinir.
- Venüs, sera etkisi yaptığı için çok sıcaktır.
- Güneş etrafında dolanan diğer gezegenlerin aksine, kendi eksenini etrafında saat yönünde döner.

KUVVET VE HAREKET

BİLEŞKE KUVVET

Kuvvetin Etkileri

- Kuvvet;
 - Duran bir cismi harekete geçirebilen,
 - Hareket hâlindeki bir cismi durdurabilen,
 - Cisimlerin şeklini, yönünü ve süratini (hızını) değiştirebilen etkiye denir.
- Kuvvetin varlığını doğrudan göremeyiz. Ancak yaşamımız içerisinde kuvvetin cisimler üzerinde yaptığı etki ve değişiklikleri gözlemleyerek dolaylı olarak varlığını görebiliriz.
- Yerde duran oyuncak arabayı öne doğru itmek, sürücülerin arabayı durdurmak için frene basması, tenis topunun rakete çarptığında yönünü değiştirmesi, sarmal yayı uçlarından çektiğimizde yayın boyunun uzaması kuvvetin cisimler üzerindeki etkilerine örnek gösterilebilir.
- Kuvvet "F" harfi ile gösterilir.
- Uluslararası birim sisteminde (SI) kuvvetin birimi **Newton** olarak kabul edilmiştir.
- Kuvvetin birimi kısaca "N" harfi ile gösterilir.

NOT

Günlük hayatta farklı konumlardaki cisimlere etki eden kuvvetler de farklılık gösterir.

Yüksekten serbest bırakılan bir cismin yere düşmesine yer çekimi kuvveti etki eder.

Yerde yuvarlanan bir topun bir süre sonra durmasına sürtünme kuvveti neden olur.

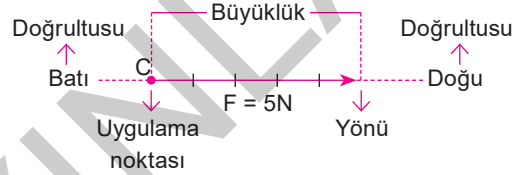
Cisimlerin su yüzeyinde durmasını sağlayan suyun kaldırma kuvvetidir.

Mıknatısın demir, nikel ve kobalttan yapılmış maddeleri çekmesini sağlayan manyetik kuvvettir.

Kuvvetin Özellikleri

- Cisme uygulanan kuvvetin cisim üzerinde nasıl bir etki oluşturacağını tahmin edebilmek için kuvvetin özelliklerinin iyi belirlenmesi gerekir.

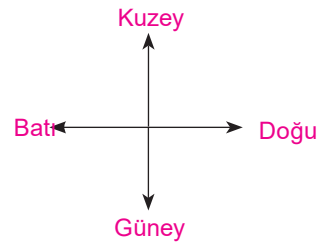
- Kuvveti belirleyen dört temel özellik vardır. Bunlar:
 - Uygulama noktası
 - Doğrultusu
 - Yönü
 - Büyüklüğü (Şiddeti)
- Bu dört özellikten birinin bilinmemesi kuvvetin gösterilememesi demektir.

- Şekilde verilen kuvvetin:
 - Uygulama noktası: C
 - Doğrultusu: Doğu - Batı
 - Yönü: Doğu
 - Büyüklüğü: 5N

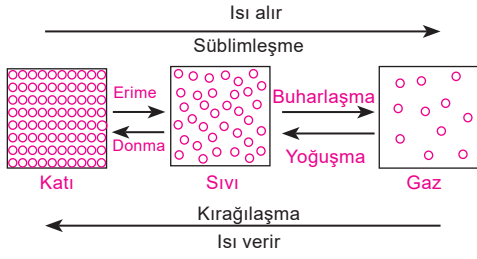
Kuvvetin Yönü ve Doğrultusu

- Yön ve doğrultu kavramları birbirleriyle karıştırılmamalıdır. Bunlar birbirinden farklı kavramlardır.
- Kuvvetin uygulama noktasına göre bulunduğu hizaya **doğrultu** denir. Yön ise kuvvetin hangi istikamette olduğunu belirtir.
- Harita yönleri kullanılarak kuvvetin yönü ve doğrultusu belirtilir.

- Yön tek bir tarafı gösterirken doğrultu iki yönü de ifade eder.
- Kuzey yön, kuzey - güney ise doğrultudur.
- Bir cisim hangi yönde hareket ettirilmek isteniyorsa cisme o yönde kuvvet uygulanmalıdır.
- Yerde duran top yukarı doğru atılmak isteniyorsa topa yukarı doğru kuvvet uygulanması gerekir.

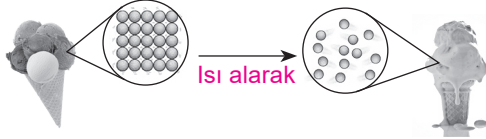
Hâl Değişimi ve Tanecikler

- Bir maddenin dışarıdan ısı alarak ya da dışarıya ısı vererek bir hâlden başka bir hâle geçmesine hâl değişimi denir.

● Katı hâlden sıvı hâle geçerken: (Erime)

- ⊙ Maddelerin tanecikleri arasındaki boşluk artar. Boşluk artınca titreşim hareketinin yanında tanecikler öteleme hareketi yapmaya başlar.

Dondurma

Erimekte olan dondurma

● Sıvı hâlden gaz hâle geçerken : (Buharlaşma)

- ⊙ Isının etkisiyle maddeyi oluşturan tanecikler hızla birbirine çarpır ve boşluklar artar. Tanecikler dönme hareketi yapmaya başlar.

● Gaz hâlden sıvı hâle geçerken yoğunlaşma: (Yoğuşma)

- ⊙ Taneciklerin hareket enerjisi azalır ve buna bağlı olarak tanecikler arası boşluk da azalır.

● Sıvı hâlden katı hâle geçerken: (Donma)

- ⊙ Taneciklerin hareket enerjisi azalır ve tanecikler arasında yok denecek kadar az boşluk kalır.

● Süblimleşme:

- ⊙ Katı bir maddenin ısı alarak sıvı hâle geçmeden direkt gaz hâline geçmesidir.

● Kırağılaşma:

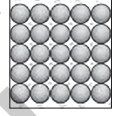
- ⊙ Gaz hâlindeki bir maddenin ısı vererek direkt katı hâle geçmesidir.

	Katı	Sıvı	Gaz
Öteleme hareketi	Yapmaz	Yapar	Yapar
Titreşim hareketi	Yapar	Yapar	Yapar
Tanecikler arası boşluk	Yoktur	Çok az vardır	Çok vardır
Belirli şekilleri	Vardır	Yoktur	Yoktur
Sıkıştırılabilirlik	Sıkıştırılmaz	Çok az sıkıştırılır	Sıkıştırılır

TEST 1

MADDENİN TANECİKLİ YAPISI

1. Tanecik modeli yandaki gibi olan bir madde için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tanecikleri dönme ve öteleme hareketi yaparlar.
 B) Belirli bir şekle ve hacme sahiptir.
 C) Tanecikler arasındaki boşluk yok denecek kadar azdır. Bu nedenle sıkıştırılamaz.
 D) Dışarıdan bir etki olmadığı sürece şekli değişmez.

2. Maddenin katı, sıvı ve gaz hâli ile ilgili;

- I. Sıvılar bir kaptan diğerine kolaylıkla aktarılabilir.
 II. Gaz maddelerin tanecikleri birbiriyle çok sıkı ve düzenli bir şekilde temas halindedir.
 III. Katı maddelerin tanecikleri sadece titreşim hareketi yapabilir.

verilenlerden hangileri doğrudur?

- A) I ve II
 B) I ve III
 C) Yalnız II
 D) I, II ve III

- 3.

Akarsu	Taş	Hava
1	2	3
Ağaç	Parfüm	Tahta
4	5	6

Yukarıda verilen maddelerden hangilerinin tanecikleri hem titreşim hem de dönme hareketi yapar?

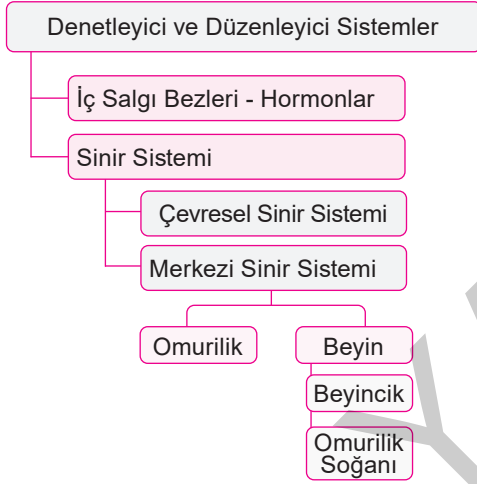
- A) 1, 2 ve 3
 B) 2, 3 ve 6
 C) 1, 3 ve 5
 D) 3, 4 ve 6

VÜCUDUMUZDAKİ SİSTEMLER VE SAĞLIĞI

DENETLEYİCİ VE DÜZENLEYİCİ SİSTEMLER

- Denetleyici ve düzenleyici sistemler; sinir sistemi ve iç salgı bezleridir.

Sinir Sistemi (Denetleyici Sistem)

- Sinir sistemi bütün sistemlerin birbiriyle uyum içinde çalışmasını ve ilişkilerini düzenleyen sistemdir.
- Bu sistem milyarlarca sinir hücresinden oluşur ve bütün vücudu bir ağ gibi sarar.
- Merkezi ve çevresel sinir sistemi olmak üzere iki bölüme ayrılır.

Merkezi Sinir Sistemi

- Beyin ve omurilikten oluşur.

a) Beyin

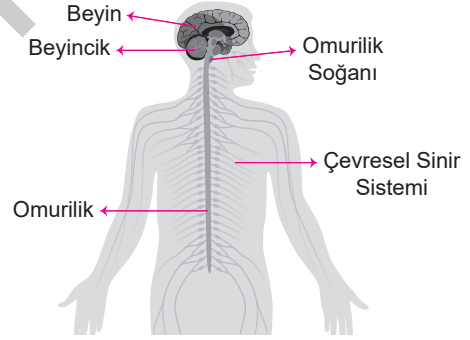
- Kafatası içinde korunan, merkezi sinir sisteminin en önemli yapısıdır.
- Öğrenme, hafıza ve yönetim merkezidir.
- Duyu organlarından gelen bilgiler burada bulunan ayrı merkezlerde değerlendirilir.
- Susama, acıkma, uyku gibi olayları düzenler.
- Kan basıncı ve vücut sıcaklığı burada ayarlanır.
- 2 bölümden oluşur. Bunlar; beyincik ve omurilik soğanıdır.

Beyincik

- Beynin alt kısmında yer alır.
- Vücudun denge ve hareket merkezidir.
- İskelet ve kasların birbiriyle uyumlu çalışmasını sağlar.

Omurilik Soğanı

- Beynin alt kısmında yer alır.
- Omurilik ile beyin arasındaki iletişimi sağlar.
- Sindirim, boşaltım gibi sistemlerin çalışmasını düzenler.
- Nefes alma, çiğneme, hapşırma, öksürme gibi hayatsal faaliyetleri kontrol eder.

b) Omurilik

- Omurilik soğanı ile kuyruk sokumu arasında omurga içinde yer alan yapıdır.
- Vücuttaki organlar ile beyin arasındaki iletişimi sağlar.
- Refleks merkezidir.
- Piyano çalmak, dans etmek, yüzmek gibi hareketler başlangıçta beyin tarafından yönetilir. Bu davranışlar öğrenildikten sonra omurilik tarafından yönetilir.

Refleks

- Vücudun dışarıdan gelen uyarılara ani ve hızla verdiği tepkiye "refleks" adı verilir.
- Refleksler omurilik tarafından gerçekleştirilip, beyin tarafından kontrol edilir.
- Doğuştan gelen refleksler; yutkunma, hapşırma, göz bebeğinin büyüüp küçülmesi...

TEST 1

VÜCUDUMUZDAKİ SİSTEMLER VE SAĞLIĞI

1. Fen bilimleri öğretmeni 6-C sınıfında tahtaya aşağıdaki tabloyu çizmiştir.

Hormon adı	Hormonun salgılandığı bez
I	Hipofiz bezi
İnsülin hormonu	II
III	Böbrek üstü bezi
Tiroksin hormonu	IV

Tablodaki I, II, III ve IV numaralı boşlukları öğrencilerden doldurmalarını istemiştir.

Tabloyu doğru dolduran öğrenci toplam da 12 puan alacaktır ve boşluklar eşit puandır.

	I	II	III	IV
Demet:	Büyüme hormonu	Pankreas	Glukagon hormonu	Eşeyssel bez
Derya:	Büyüme hormonu	Böbrek üstü bezi	Adrenalin hormonu	Tiroit bezi
Akif:	Eşeyssel bez	Böbrek üstü bezi	Adrenalin hormonu	Tiroit bezi

Buna göre öğrencilerin aldıkları puanlar hangi seçenekte doğru verilmiştir?

	Demet	Derya	Akif
A)	9	12	6
B)	6	9	6
C)	3	6	9
D)	6	9	12

2. Bazı filmlerde başın arka kısmının ense bölümüne tava ya da vazo vurularak kişiler bayıltılır. Gerçek hayatta bu bölüme vurulması hayati tehlikelere yol açar.

Aşağıdakilerden hangisi bu tehlikelerden biri değildir?

- A) Sindirim olayı durur.
B) Solunum durur.
C) Hafıza kaybı yaşanır.
D) Böbrekler görevini yapamaz.

3. Beyninde bir problem olan hasta için;

- I. Acıkma, susama gibi olayları kontrol edemez.
II. Vücut sıcaklığını ayarlayamaz.
III. Koku alma, ses duyma gibi duylara cevap veremez.

yukarıdakilerden hangileri doğru olabilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve III
D) I, II ve III

4. Hormonlarla ilgili olarak;

- I. Kanla vücuda dağılırlar.
II. Kanda az ya da fazla bulunması önemli değildir.
III. Her hormon her dokuyu uyarır.

yukarıdakilerden hangileri doğrudur?

- A) I ve II
B) Yalnız I
C) II ve III
D) I ve III

5. Bir önceki derste sinir sistemi konusunu anlatan öğretmen, öğrencilere getirdiği etkinlik kağıtlarını dağıtıp boşlukları doldurmalarını söyledi.

- >I..... acıkma, susama, uyku gibi olayları düzenler.
> Vücudun denge ve hareket merkeziII..... dir.
>III..... vücuttaki organlar ile beyin arasında iletişimi sağlar. Aynı zamandaIV..... merkezidir.
> Sindirim, boşaltım gibi sistemlerin çalışmasınıV..... düzenler.

Buna göre hangi öğrencinin doğru yanıt sayısı daha fazladır?

A) Fatih	B) Salih
I	Beyin
II	beyincik
III	Omurilik
IV	refleks
V	omurilik soğanı

C) Asya	D) Furkan
I	Beyincik
II	beyin
III	Omurilik
IV	omurilik soğanı
V	refleks

6.
SINIF

SOSYAL BİLGİLER

KÜLTÜR VE MİRAS

DESTAN VE YAZITLARDA TÜRKLER

- Türklerin ilk ana yurdu Orta Asya; batıda Hazar Denizi'nden doğuda Kingan Dağları'na, kuzeyde Atlas Dağları'ndan güneyde Hindikuş ve Karanlık dağlarına kadar uzanan bölgedir.
- Tarıma elverişsiz olan bu bölgede Türkler, hayvancılık yaparak geçimlerini sağlamışlardır.
- Türklerin bir kısmı yarı göçebe hayat sürer ve hayvancılıkla uğraşırlardı.
- Kışın korunaklı vadelerde (kışlaklarda) hayatlarını geçirirlerdi.
- Türkler tarımla da uğraşırlardı. Özellikle yerleşik hayata geçen Uygurlar döneminde tarım çok gelişmişti.

Orta Asya'da Yapılan İlk Türk Göçleri

- Türkler Asya, Avrupa ve Afrika kıtasının çeşitli bölgelerine göç etmişlerdir.
- Atı evcilleştiren ve at arabası kullanan Türkler, bu göçlerde zorluk çekmişlerdir.

Bu Göçlerin Başlıca Nedenleri Şunlardır:

- İklim şartlarının değişmesi, kuraklık, otlak ve tarım alanlarının daralması (Ekonomik)
- Nüfusun artması (Sosyo - ekonomik)
- Türk boylarının birbiriyle mücadelesi (Siyasi)
- Orta Asya'ya yönelik Çin ve Moğol baskısı (Siyasi)
- Yeni yurtlar edinme isteği, cihan hakimiyeti (Siyasi)
- Hayvan hastalıkları (Ekonomik)
- Bağımsız yaşama arzusu (Siyasi)

Asya (Büyük) Hun Devleti

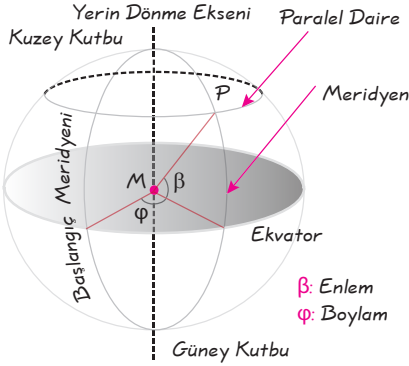
- Türklerin Orta Asya'da kurduğu ilk Türk devletidir.

- Orhun ve Selenga nehirleri arasında kurulmuştur.
- Asya Hun Devleti tarihte bilinen ilk teşkilatlı Türk Devleti'dir.
- Merkezi Ötüken'dir.
- En önemli yöneticileri; Teoman, Mete Han, Ki-ok'dur.
- Bilinen ilk hükümdarları Teoman'dır.
- Teoman döneminde İpek Yolu'na hâkim olmak için Çinle mücadele edilmiş ve bu dönemde Çinliler, Türk akınlarını durdurmak için Çin Seddi'ni inşa etmişlerdir.
- Teoman'dan sonra yerine oğlu Mete Han geçmiştir.
- Mete Han dönemi, devletin en parlak dönemidir.
- Türk tarihinde ilk kez babasına karşı isyan ederek hükümdar olan kişi Mete Han'dır.
- Oğuz Kağan Destanı'nı oluşturmuşlardır. Oğuz Kağan Destanı'ndaki kişinin Mete Han olduğu sanılmaktadır.
- Mete Han;
 - Türkleri ilk kez bir boy altında toplamıştır.
 - Teşkilatçılığı sayesinde ülke güvenliğini sağlayarak Hun Devleti'nin sınırlarını genişletmiştir.
 - Orta Asya'da yaşayan Moğollar dahil, tüm Türk boylarını hakimiyeti altına almıştır.
 - Çin'e birçok sefer düzenleyerek baskı uygulamış ve Çin'in Hunlarla antlaşma imzalamasını sağlamıştır.
 - İki devlet arasında imzalanan Kuzey Şansi Antlaşması ile Çin vergiye bağlanmıştır.
- Türklerin milli benliğini kaybetmesinden korktuğu için Çin'e yerleşmeyi hiçbir zaman düşünmemiştir.
- İpek Yolu hakimiyeti Hun Devleti ve Çin'i Mete Han döneminde de karşı karşıya getirmiştir.
- Mete Han orduda "onluk sistem"i uygulamıştır.
- Günümüzde kullanılan ordu sisteminin temellerini Mete Han atmıştır.
- Mete Han MÖ 174'te vefat ettikten sonra yerine geçen hükümdarlar Çin ve Moğol baskıları sonucu devletin gücünü koruyamamışlardır.

İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

DÜNYANIN NERESİNDEYİM?

- Bir noktanın dünya üzerindeki yerine **coğrafi konumu** denir. Coğrafi konum matematik konum ve özel konum olarak ikiye ayrılır.

Matematik Konum: Bir yerin Ekvator'a ve başlangıç meridyenine olan uzaklığını ifade eder. Paralel ve meridyenlerden oluşmaktadır.

Özel Konum: Bir yerin kendine ait özellikleridir. Yani denizellik, karasallık, yükselti, jeopolitik konum özel konum içerisinde değerlendirilir.

Ekvator

- Dünya'yı iki eşit parçaya ayırdığı varsayılan hayali yatay çizgiye **Ekvator** denir.
- Ekvator 0° dir.

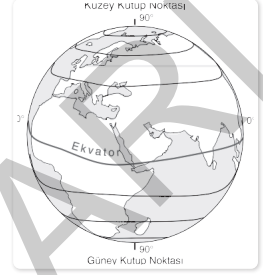
a. Paralel

- Ekvator'a paralel olarak çizildiği varsayılan hayali çemberlere **paralel** denir.
- Paralel çemberlerinin, başlangıç paraleline (Ekvator) olan uzaklığının açı cinsinden değerine ise **enlem** denir.

Paralellerin Özellikleri

- Ekvator'un 90 kuzeyinde, 90 güneyinde olmak üzere toplam 180 paralel bulunur.
- Başlangıç paraleli Ekvator'dur.
- En büyük paralel dairesi Ekvator'dur.

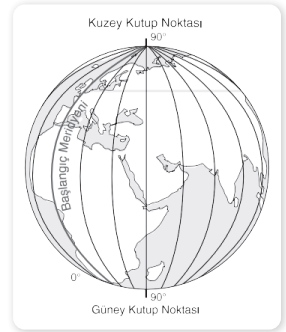
- Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe paralellerin boyları kısalmaktadır. Buna karşılık paralel numaraları büyür.

- İki paralel arası uzaklığa **bir enlem derecesi** denir. Matematik konumu daha ayrıntılı olarak belirleyebilmek için her paralel dairesi 60 dakikaya, her dakika 60 saniyeye bölünmüştür.
- 90° paralelleri nokta halindedir.
- Paraleller birbirleriyle kesişmezler, birleşmezler.
- Paraleller doğu - batı doğrultusunda uzanırlar.
- Ardışık iki paralel arası uzaklık yaklaşık olarak 111 km'dir.

b. Meridyen

- Bir kutuptan diğer kutba ulaşan, paralelleri dik açıyla kesen hayali yarım çemberlere **meridyen** denir.
- Meridyenlerin, başlangıç meridyenine (Greenwich) olan uzaklığının açı cinsinden değerine ise **boylam** denir.

Meridyenlerin Özellikleri

- Başlangıç meridyeninin 180 doğusunda, 180 batısında olmak üzere toplam 360 meridyen yayı vardır.
- Başlangıç meridyeni, İngiltere'nin başkenti Londra'nın Greenwich (Grinviç) gözlemevi yakınlarından geçen meridyen kabul edilir.
- İki meridyen arası açılal uzaklığa **boylam derecesi** denir.
- Sadece Ekvator üzerinde iki meridyen arası uzaklık 111 km'dir. Kutuplara doğru gidildikçe bu uzaklık azalır.

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

KAYNAKLARIMIZ KAZANCA DÖNÜŞÜYOR

- Doğal kaynaklar doğada kendiliğinden var olan ve oldukça uzun bir zamanda oluşan maddelerdir.
- Toprak, su, orman, maden, bitki örtüsü doğal kaynaklardandır.
- Doğal kaynaklar aynı zamanda bir ülkenin zenginliğini de gösterir. Çünkü ekonomik faaliyetler, sahip olunan kaynaklar doğrultusunda gerçekleştirilir.
- Doğal kaynaklar ekonomik gelişmeyi sağlayan en önemli etkenlerdendir.
- Doğal kaynaklarımızı bilinçli bir şekilde kullanırsak geleceğimizi de korumuş oluruz.

Madenlerimiz

- Yer kabuğunun önemli derinliklerinde oluşan ve ekonomik değer taşıyan minerallere “maden” denir.
- Bir yerdeki madenlerin tahmini miktarına “rezerv” denir.

Ülkemiz 132 ülke içerisinde maden kaynakları bakımından 28, çeşitlilik yönünden ise 10. sırada yer almaktadır.

Demir

- Ülkemizin tüm bölgelerinde çıkarılan bir madendir.
- Otomobil, gemi, dayanıklı ev aletleri yapımında kullanılır.
- Ülkemizde demirin çıkarıldığı yerler:
 - Divriği (Sivas)
 - Hekimhan ve Hasançelebi (Malatya)
 - Torbalı (İzmir)
 - Eymir (Balıkesir)
 - Simav (Kütahya)

Demir; Ereğli, Karabük ve İskenderun demir çelik fabrikalarında işlenmektedir.

Bakır

- Bakırın kolay işlenmesi ve iletken bir metal olması nedeniyle kullanım alanı oldukça geniştir.
- Çoğu kez kurşun ve çinko ile birlikte bulunur.
- Bakır madeni elektrik sanayisinde, telefon tellerinde, çeşitli süs eşyası yapımında kullanılır.
- Ülkemizde bakırın çıkarıldığı yerler:
 - Murgul (Artvin)
 - Küre (Kastamonu)
 - Çayeli (Rize)
 - Maden (Elazığ)
 - Ergani (Diyarbakır)

Çıkarılan bakır; Samsun Karadeniz Bakır İşletmeleri ve Ergani Tesislerinde işlenir.

Krom

- Parlak, çok sert ve paslanmayan bir madendir. Çelik yapımında ve madeni eşya kaplamada kullanılır.
- Ülkemizde kromun çıkarıldığı yerler:
 - Elazığ - Alacakaya (Guleman)
 - Muğla - Fethiye (Köyceğiz)
 - Bursa - Aladağ
 - Sivas, Kayseri ve Eskişehir

Çıkarılan krom Antalya ve Elazığ ferrokrom tesislerinde işlenir.

Bor

- Ülkemiz, ısıya dayanıklı ve sert yapıda olan bor madeni yönünden dünyada önde gelen ülkelerden biridir.
- Kullanım alanı çok geniş olan bor madeni;
 - Isıya dayanıklı cam araç-gereç yapımında,
 - Plastik elyaf ürünlerinde,
 - İlaç sanayisinde,
 - Boya sanayisinde,
 - Jet roket yakıtlarında,
 - Uzay aracı yapımında,
 - Nükleer reaktörlerde kullanılmaktadır.
- Stratejik önemi olan bir madendir.

6.
SINIF

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

PEYGAMBER VE İLAHİ KİTAP İNANCI

1. ALLAH'IN (C.C.) ELÇİLERİ: PEYGAMBERLER

Ayet

“Andolsun ki biz, her ümmete ... bir peygamber gönderdik...”
(Nahl suresi, 36. ayet)

- **Peygamber**, Allah'ın buyruklarını insanlara ulaştırmak ve açıklamak için insanlar arasından Allah tarafından seçilip görevlendirilen kişidir. Kur'an-ı Kerim'de “peygamber” kavramının karşılığı olarak “nebi” ve “resul” sözcükleri de kullanılmıştır.
- Peygamberlik (nübüvvet) Allah ile insanlar arasında dünya ve ahiret ile ilgili ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan elçilik görevidir. Bu elçilik görevine “risalet” adı verilmektedir. Hz. Muhammed'in (sav.) iki kürek kemiği arasında peygamberliğin alameti sayılan bir ben bulunurdu. Buna **nübüvvet** (peygamberlik mührü) adı verilir.
- Peygamberlerin ilettiği mesajlar Allah'ın (c.c.) emirleri, yasakları ve öğütlerinden oluşur. “...Her millet için mutlaka bir uyarıcı (peygamber) bulunmuştur.” ayeti bize tüm topluluklara peygamber gönderildiğini bildirmektedir. Son peygamber Hz. Muhammed (sav.) tüm insanlığa gönderilmiştir.
- İslam dininin inanç esaslarından biri de peygamberlere inanmaktır.
- Yüce Allah, insanları başıboş bırakmamış, bütün topluluklara peygamber göndererek onlara doğru yolu göstermiştir.
- Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberler şunlardır:

- Hz. Âdem
- Hz. İdris
- Hz. Nuh
- Hz. Hud
- Hz. Salih
- Hz. Lut
- Hz. İbrahim
- Hz. İsmail
- Hz. İshak
- Hz. Yakup
- Hz. Yusuf
- Hz. Şuayp
- Hz. Harun
- Hz. Musa
- Hz. Davut
- Hz. Süleyman
- Hz. Eyyüp
- Hz. Zülkifl
- Hz. Yunus
- Hz. İlyas
- Hz. Elyesa
- Hz. Zekeriya
- Hz. Yahya
- Hz. İsa
- Hz. Muhammed

NOT

Kur'an'da Üzeyr, Lokman ve Zülkarneyn adında üç kişiden daha söz edilmektedir. Ancak bu kişilerin peygamber olup olmadıkları bildirilmemiştir.

- ☞ **Resul**: Kendilerine kitap indirilen peygamberlerdir.
- ☞ **Nebi**: Kendisine kitap indirilmeyip önceki peygamberin kitabının esaslarını bildirmek üzere gönderilen peygamberlerdir.

2. PEYGAMBERLERİN ÖZELLİKLERİ VE GÖREVLERİ

- Peygamberler insanları hak yola, doğru yola davet etmek için gönderilen elçilerdir. Onlar, insanlara Allah'ı tanıtmış, inanç esaslarını ve ibadet şekillerini öğretmişlerdir. Dini hükümleri ve güzel ahlak ilkelereyi açıklayan peygamberler kendileri de söylediklerini yaparak insanlara örnek olmuşlardır.
- Kur'an-ı Kerim'de peygamberlerin görevlerine işaret eden birçok ayet vardır: “Artık sen, öğüt verip hatırlat. Sen yalnızca bir öğüt verici, bir hatırlatıcısın.” (Gaşiye suresi, 21. ayet). Bu ayette peygamberlerin insanlara öğüt verip Allah'ın emir ve yasaklarını onlara hatırlatma görevine değinilmiştir.

HZ. MUHAMMED'İN HAYATI

1. HZ. MUHAMMED'İN (SAV.) DAVETİ: MEKKE DÖNEMİ

- Hz. Muhammed (sav.) 571 yılında Mekke'de doğdu. Babasının adı Abdullah, annesinin adı ise Amine'dir.
- Hz. Muhammed (sav.) doğumundan önce babasını, altı yaşındayken de annesini kaybetmiştir.
- Hz. Muhammed'in (sav.) çocukluğu ve gençliği dedesi Abdulmuttalip ile amcası Ebu Talip'in yanında geçti.
- Hz. Muhammed (sav.), Mekkeliler arasında doğruluğu, dürüstlüğü ve güzel ahlâkı ile tanınıyordu. Toplum içindeki haksızlıklar onu rahatsız ediyordu.
- Hz. Muhammed'e (sav.) ilk vahyin gelişinden Medine'ye hicret etmesine kadar geçen döneme **Mekke Dönemi** adı verilir.

Hira Günleri ve İlk Ayetler

- Hz. Muhammed (sav.) toplumda yaşanan kötülükler ve haksızlıklara çok üzülmüyordu. 40 yaşlarına doğru bu kötülüklerden uzaklaşmak için her yıl belli bir süre Mekke yakınlarında bulunan Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'na gider orada inzivaya çekilirdi. Oraya gidip yek başına kalmasının sebebi toplumdaki düzensizliklere bir çözüm arayışıdır.
- Hz. Muhammed (sav.) Hira günlerinde Allah'ı, kendi varlığını, yaratılışını, yaratılış amacını, evrenin niçin var olduğunu düşünürdü.
- Son dönemlerde bu inzivalar daha da arttı. Yiyeyeceği bittikçe evinden alıp tekrar mağaraya dönüyordu.
- Hz. Muhammed (sav.) 610 yılının ramazan ayında, Hira Mağarası'ndayken vahiy meleği Cebrail (a.s.) kendisine göründü ve "Oku!" dedi. Hz. Muhammed (sav.) "Ben okuma bilmem." diye cevap verdi. Cebrail tekrar "Oku!" dedi. Hz. Muhammed (sav.) bu kez, "Ben okuma bilmem, ne okuyayım?" dedi.

- Bunun üzerine Cebrail (a.s.) Kur'an-ı Kerim'in Alak suresinin şu ilk beş ayetini okudu:

○ "Yaratan Rabb'inin adıyla oku! O, insanı aşılarmış bir yumurtadan (embriyo) yarattı. Oku senin Rabb'in kerem sahibidir. O, kalemle (yazmayı) öğretendir. İnsana bilmediğini öğretendir."

(Alak suresi, 1 - 5. ayetler)

- Hz. Muhammed ilk vahiy geldikten sonra yaşadığı olayın etkisiyle heyecan ve korku içerisinde evine döndü. Hz. Hatice onu teselli etmeye başladı. Hz. Hatice onu akrabası Varaka'nın yanına götürdü. Varaka Hz. Muhammed'i dinledikten sonra şöyle dedi: "Sen bu ümmetin peygamberi olacaksın. Sana gelen melek Musa'ya gelen melektir. Hz. Muhammed (sav.) bu konuşmadan sonra biraz da olsa rahatlamıştı.

İslama Davet: İlk Müslümanlar ve Özellikleri

- Hz. Muhammed'e (sav.) ilk vahiyden sonra bir süre vahiy gelmedi.
- Yine bir gün Hira Mağarası'ndayken bir ses işitti Cebrail şu ayetleri getirdi: "Ey bürünüp sarınan Peygamber! Kalk ve insanları uyar. Sadece Rabb'ini büyük tanı. Elbiseni temiz tut. Kötü şeyleri terk et."
- Hz. Muhammed (sav.) Allah'tan aldığı bu emirle ilk önce yakın çevresini İslam dinine davet etmeye başladı.
- Hz. Muhammed'in (sav.) çağrısına cevap veren ilk kişi eşi Hz. Hatice oldu. Hz. Hatice'nin ardından evlatlığı Hz. Zeyd bin Hârise ile amcasının oğlu Hz. Ali ve yakın arkadaşı Hz. Ebubekir Müslüman oldular.
- Hz. Muhammed ilk önce çevresine İslam dinini anlatmaya başlaması, İslam dininin yayılmasını kolaylaştırdı.

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi
1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20
Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 29 95 - Belgegeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0 505 925 57 81
www.datayayinlari.com | bilgi@datayayinlari.com

